

Kunnskapsdepartementet

Deres ref.:	Vår ref.:	Dato:
19/1113	19-031 HR	24.06.2019

Høring «Forslag til forskrift om rammeplan for femårige lærerutdanninger i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13»

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med snart 9.000 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunstfag i grunnskolen, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

Creo – forbundet for kunst og kultur het tidligere Musikernes fellesorganisasjon (MFO).

Creo vil ha et utdanningssystem som sikrer at hvert enkelt menneske får realisert sine evner og anlegg, der alle gis samme muligheter til utdanning og læring, uavhengig av bakgrunn og forutsetninger. Som en fagforening som både organiserer lærere innenfor de kunstneriske fagene, men også som Norges største fagforening for kunst- og kulturarbeidere har vi et spesielt fokus på de estetiske fagene i skoleverket. Vi er også den fagforeningen som organiserer majoriteten av både kulturskolelærere og lærerne på MDD-linjene.

Generelle kommentarer

I høringsbrevet skriver departementet at «det er et mål å få hevet kompetansen i de praktiske og estetiske fagene i norsk skole». Dette er muligens et selvsagt mål, men som vi i Creo i flere år har påpekt; da må det komme tiltak på bordet, som for eksempel den lenge etterlyste planen som Stortinget har bestilt for styrking av de praktiske og estetiske fagene.

For oss er det viktig å påpeke at det humanistiske perspektivet, der dannelsesbegrepet står i sentrum, innarbeides så tidlig som mulig. Vi vil her forstå dannelsesbegrepet som en livslang utviklingsprosess, der ferdigheter og kompetanser på de åndelige, kulturelle og sosiale områdene står sentralt. Vi mener at det i et samfunn preget av kompleksitet, større mangfold og en stadig raskere endringstakt er det en særlig behov for å styrke elevenes kompetanse i å forstå, tolke og reflektere kritisk over et mangfold av ytringsformer, herunder kunstneriske ytringer. De humanistiske fagene bidrar nettopp til en slik fortolkingskompetanse med stor verdi for demokratiet og samfunnsutviklingen framover. Derfor blir skole-, barnehage- og lærerutdanningspolitikken også viktig i diskusjonen om dannelse i en kulturpolitisk kontekst. Og det blir viktig i diskusjonene rundt hvem som blir våre fremtidige kunstnere og hvilke kompetanser og kunnskaper de skal besitte.

Grunnlaget for fremtidens kunst- og kulturliv, både det profesjonelle og det frivillige, legges tidlig. Det fleste kunstnere, og spesielt gjelder dette musikere og dansere, må starte sin opplæring tidlig, gjerne i 6- til 8-årsalderen. Det er derfor avgjørende at det finnes dyktige og kompetente lærere over hele landet, i alle kommuner, som kan lære opp, motivere og rettlede de som har vilje og talent til å lære seg et kunstfag. Ikke alle av disse vil bli profesjonelle utøvere, men mange av dem vil bli verdifulle aktører i det frivillige kulturlivet, og mange av dem vil også bli framtidens kompetente og interesserte publikum.

Lærere i dagens grunnskole bør ha høy og relevant fagkompetanse. I dag stilles det i varierende grad kompetansekrav til disse yrkesutøverne. De nye lærerutdanningene har gitt vanskeligere kår for de estetiske fagene i lærerutdanningene (GLU). En bekymringsfull andel av lærerne som underviser i estetiske fag i dag har ingen faglig fordypning i fagene. For å inkludere alle elever i kunstfagene er det også behov for faglærere som har kompetanse på å tilpasse undervisningen for alle gjennom å ta i bruk ny teknologi og metodikk.

Creo er derfor i utgangspunktet positive til at det nå etableres en tofaglig master i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag, og tror at denne utdanningen – om den får den nødvendige utbredelse og de nødvendige rammevilkår – vil gi et betydelig løft for de praktiske og estetiske fagene spesielt i grunnopplæringen, men også i kulturskolene og det frivillige kulturlivet. Men vi vil samtidig sterkt advare mot å fjerne de allerede eksisterende treårige faglærerutdanningene. Vi ser at den faglige fordypningen i disse treårige løpene vil være bredere enn det som vil være mulig å gi i disse nye femårige masterløpene. Vi mener derfor at det fremdeles må være mulig å bli lærer etter ett treårig løp.

Kommentarer til de forskjellige paragrafene:

Kommentarer til § 1. Virkeområde og formål

(2): Det er godt å se at departementet nå konsekvent bruker betegnelsen «praktiske og estetiske fag», og ikke den noe upresise betegnelsen «praktisk-estetiske fag». Det er også bra – og fornuftig – at kulturskolen er nevnt som et skoleslag denne utdanningen kan kvalifisere for.

Læreplanverket for grunnskolen appellerer til et samarbeid mellom grunnskolene og kulturskolen i fagene musikk og kunst og håndverk. Statistikk fra PAI registret i 2008 viser at 15,6 % av kulturskolelærerne underviser i grunnskolen og i den videregående skole. (Tall utarbeidet av KS i rapport fra 2009). Vi regner med at prosenten er noe høyere pr dato. Vi mener derfor at mange som gjennomfører denne utdanningen vil ønske seg kombinerte stillinger når de søker arbeid.

Men vi er noe undrende til at det først skrives at denne utdanningen «skal kvalifisere for tilsetning i undervisningsstilling ... i Kulturskolen», for så i neste setning skrive at «Utdanningen er også relevant for ... kulturskolen». Her vil vi oppfordre departementet til å være tydeligere på hva de mener. Vi vil her foreslå at det skrives at utdanningen kvalifiserer for tilsetning i både kulturskolen og folkehøgskolen, men i tillegg skrive at utdanningen også kan være relevant for tilsetning/oppdrag i det frivillige kulturlivet.

(3): I forslaget skriver departementet at: «Masterfaget i utdanningen (fag I) skal være et av følgende fag: (a) dans, (b) design, kunst og håndverk, (c) drama og teater, (d) kroppsøving og idrettsfag, (e) mat og helse eller (f) musikk. Fag II og III i utdanningen skal være andre undervisningsfag med læreplan i grunnopplæringen.» Denne teksten er etter vårt syn uklar. Vi er derfor tilfredse med at departementet i epost til oss har bekreftet at det skal være mulig å velge andre undervisningsfag enn det faget studenten velger som masterfag, herunder et praktisk eller estetisk fag, eller et fag som ikke er praktisk/estetisk, men som har læreplan i grunnopplæringen. For mange studenter vil det være særdeles aktuelt og relevant å kombinere for eksempel musikk med kroppsøving og idrettsfag, gjerne med dans som et mulig tredje fag. Dette vil også være meget relevant for de kandidatene som sikter seg inn på en lærergjerning på en Musikk-, dans- og dramalinje på videregående nivå. For disse vil muligheten til å velge to eller tre forskjellige musikkfag være svært ønskelig og relevant.

Kommentarer til § 2. Læringsutbytte

Under punktet om ferdigheter savner vi et tydeligere krav om at kandidaten må ha betydelige ferdigheter innenfor det kunstfaget kandidaten skal undervise i. For oss som kunstnerorganisasjon er det avgjørende å peke på at en lærer i et kunstfag etter vårt syn ikke kan gjennomføre ett fullverdig utdanningsprogram for sine elever uten at kandidaten har et tilstrekkelig høyt teknisk og kunstnerisk nivå selv.

Så er vi tilfredse med at det i forslaget vektlegges den faglige utviklingen og at de grunnleggende ferdigheter skal arbeides med på fagenes egne premisser. Vi har lenge etterlyst en tydeliggjøring av at

de også i de praktiske og estetiske fagene må settes krav til faglig utvikling, slik at elevene både utvikler sine teoretiske og – ikke minst – praktiske ferdigheter i de forskjellige fagene.

Kommentarer til § 3. Struktur og innhold for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag 1-13

Vi registrerer at det legges opp til at for 1. til 3. studieår skal 20 av 90 dagers praksis kan være utenfor grunnopplæringen, for eksempel i kulturskolen. Og at det for 4.- til 5. studieår skal kun 10 av 40 dager kunne benyttes utenfor grunnopplæringa. Etter vårt syn burde det legges opp til at større deler av praksisperioden kunne settes av til dette. Mange av de kandidatene som kommer til å søke seg til disse utdanningene vil være aktuelle for stillinger i kulturskolene, gjerne i kombinasjon med (deltids-) stillinger i grunnopplæringen. En åpning for større fleksibilitet her ville etter vårt syn styrket både kulturskolen som opplæringsinstitusjon og styrke det framtidige samarbeidet mellom skoleslagene.

Når det gjelder fag II vil vi oppfordre til å tydeliggjøre at dette faget også kan være et praktisk og/eller et estetisk fag, jfr epost fra departementet av 2. april 2019. Vi mener dette vil bidra til mindre uklarhet, spesielt for de kandidatene som planlegger å søke stillinger på MDD-linjene, der det kan være meget fornuftig å for eksempel velge seg forskjellige fag innenfor musikkfæren for slik å bli mer attraktiv og forberedt for denne typen lærerarbeid.

Vi er også positive til at masteroppgaven kan ha innslag av praktisk skapende/utøvende virksomhet, men vil be departementet utdype hva de legger i «innslag». I en utdanning som baserer seg på kunsthøgskole mener vi at «innslag» i denne konteksten gjerne kan være av betydelig omfang.

Kommentarer til § 4. Nasjonale retningslinjer, kjennetegn og programfag

I utformingen av både de nasjonale retningslinjene og – ikke minst – i utformingen av programplanene ved den enkelte institusjon mener vi det er både fornuftig og nødvendig at partene i arbeidslivet involveres i arbeidet. I utformingen av programplanene mener vi også at det er hensiktsmessig å innhente innspill fra relevante aktører utenfor institusjonene: Dette kan være fra representanter for grunnopplæringen, kulturskolene og gjerne også det frivillige kulturlivet.

Andre kommentarer:

I grunnskolen har kunsthøgskolefagene; Kunst og håndverk og Musikk, relativt sett fått en mindre plass gjennom årene. Det totale antall timer i grunnskolen er blitt utvidet, men kunsthøgskolefagenes timetall er ikke utvidet, derfor blir disse fagenes relative timeandel mindre i forhold til det totale antall timer. Dette har vært et gjennomgående trekk helt fra Mønsterplanen av 1974 (M74) og fram til Kunnskapsløftet. Disse to fagene utgjør 13,3 % av det totale timetallet i grunnskolen i Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), mens de i M74 tilsvarte 19,7 % av det totale timetallet.

Kunsthøgskolefagene har alltid vært representert blant undervisningsfagene i grunnopplæringen, men i varierende grad når det gjelder antall og type fag, antall undervisningstimer samt lærerkompetanse. Det er også i de siste skolereformenes læreplanverk lagt vekt på å framheve den estetiske dimensjonen i alle fag. Dette aspektet er også sterkt fremhevet i Ludvigsenutvalgets rapport.

Barn og unges læring, både i og utenfor skolen, er preget av mangfold og inneholder mange dimensjoner. De gjelder fakta om natur, samfunn, kultur og miljø; tro, holdninger og følelser, og smak og estetisk opplevelse. Alle disse læringsdimensjonene er viktige i et helhetlig perspektiv, men da må de alle få en likeverdig rolle i skolesystemets bevissthet.

For å lykkes med dette må skolemyndigheter, skoleeiere, skoleledelse og lærere ha et bevisst ønske og en vilje til også å satse på kunst- og kulturfag i opplæringen. Bakgrunnen for dette må være en felles forståelse av at kunsthøgskolefag og estetiske læreprosesser er grunnleggende elementer i elevens identitetsskaping og helhetlige utvikling, samt opplæring til en mangfoldig kunnskap og en bred kompetanse. Dette vil heller ikke være mulig uten en offensiv satsing på høyt kvalifiserte lærere i kunsthøgskolefagene, også i grunnskolen.

Konkrete tiltak som vil bidra i positiv retning er:

- Det må innføres kompetansekrav for undervisning i kunst og håndverk og musikk for lærere som underviser i de estetiske fagene i grunnskolen. Kravet må være minst 30 studiepoeng på barnetrinnet og minst 60 studiepoeng på ungdomstrinnet.
- Hver lærerutdanningsinstitusjon må styrke sin kompetanse og tilbud innen estetiske fag, og gi studentene verktøy og kunnskap som setter dem i stand til å inkludere alle elevene.
- Alle studenter i grunnskolelærerutdanningene må bli kjent med hvordan de kan arbeide med estetiske læreprosesser i alle fag, og hvilke muligheter som gis med kulturskolen og den kulturelle skolesekken.
- Musikkfaget, og kunst- og håndverksfaget må bli gjennomgående fag fra første til tiende klasse, og bli inkludert i fag som er trekkfag til eksamen i tiende klasse.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Hans Ole Rian".

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur